

آشنایی با حروف ناخوانا (۱)

اهداف درس

- انتظار می‌رود در پایان این درس دانش‌پژوهان عزیز بتوانند:
۱. حروف ناخوانا را از حروف خوانا بازشناسند؛
  ۲. چهار مورد از موارد حروف ناخوانا (الف و یاء همراه تنوین فتحه، پایه‌ی الف مدّی، همزه‌ی وصل در میان دو کلمه) را بشناسند؛
  ۳. با سرعت مناسب آیات دارای این موارد را صحیح و پیوسته تلاوت کنند.

در الفبای هرزبانی، برخی حروف تلفظ نمی‌شود. در زبان فارسی نیز بعضی کلمات دارای حروف ناخوانا است؛ مانند «خواندن، خواهر، خویش، مؤمن، سؤال، مؤلف، مؤثر، مصطفی، مثلاً، معمولاً، کافی است، زین العابدین، سیدالشهداء، علیه السلام».

در رسم الخط عربی و قرآن نیز بسیاری از کلمات دارای حروف ناخوانا می‌باشند؛ در قرآن کریم چهار حرف (و، ا، ل، ی) در مواردی خوانده نمی‌شوند. در این درس پس از بیان موارد ناخوانایی این حروف تلاش می‌کنیم با تمرین‌های عملی هدفمند، شما را در کسب مهارت عملی یاری دهیم.

موارد حروف ناخوانا

۱. الف همراه تنوین فتحه در هنگام وصل

الف همراه تنوین فتحه در هنگام وصل ناخوانا است؛ ولی هنگام وقف جایگزین تنوین می‌شود؛ مانند:

کَتَبَا رَجُلًا حَكِيمًا قَرِيبًا

۲. یاء همراه تنوین فتحه

یاء همراه تنوین فتحه ناخوانا است؛ مانند:

هُدًى مَثْوًى مُسَمًّى عَمًّى

۳. پایه‌ی الف مدّی (وِی دِ)

هرگاه الف مدّی روی واو، یاء و دندانۀ قرار گیرد، این حروف ناخوانا شده و در این حالت فقط «الف مدّی» خوانده می‌شود؛ مانند:

صَلَاةٌ

که خوانده می‌شود

صَلَوَةٌ

مُوسَا

که خوانده می‌شود

مُوسًى

نَادَاهَا

که خوانده می‌شود

نَادَاهَا

۴. همزه ی وصل در میان دو کلمه (- أ -)

اگر هنگام قرائت، همزه ی وصل در میان دو کلمه قرار گرفت، خوانده نمی شود؛ بلکه فقط کلمه ی قبل و بعد به هم وصل می شود. همزه ی وصل به شکل «الف» نوشته شده و نشانه اش آن است که هیچ حرکتی ندارد و در برخی رسم الخط های قرآن علامتی شبیه صاد (م) روی آن قرار می دهند؛ مانند:

وَأَرْحَمَنَا   وَرَحِمَنَا

که خوانده می شود

مهارت افزایی (۱): کلمات زیر را با دقت قرائت نمایید.

((و))

حَيَوَةٌ   صَلَوَةٌ   غَدَوَةٌ   نَجْوَةٌ   رَبَوًا
مَنَوَةٌ   صَلَوَتَكَ   أَصَلَوْتُكَ   كِمَشْكُورَةٍ

((د))

تَرَدُّهُمْ   أَتَيْنَا   ضُحِّيَهَا   جَلَّيَهَا   سَوَّيَهَا
أَدْرَكَ   دَعَوَهُمْ   أَوْلَاهُمَا   أَلْهَنَكُمْ

« ی »

مُوسَى يَحْيَى هَدَى يَرْضَى صَرَغَى
تَرَى عَلَى شُورَى قُرَى أَعْطَى

مهارت افزایی (۲): کلمات زیر را با دقت قرائت نمایید.

فَاصْبِرْ وَأَنْحَرْ فَأَعْلَمْ فَادْعُ وَأَسْتَقِمْ بِالْحُرِّ فَانْتَقِمْنَا
بِالْغَيْبِ وَاتَّخَذَ وَأَخْنَارَ وَالْعَدِيدِثِ فَالْمُورِبِثِ
فَالْمُغِيرِثِ بِالْبَيْنِثِ بِالْمَعْرُوفِ قَدْ أَفْتَرَيْنَا أَهْلُ الْقُرَى
رَبِّ الْعَالَمِينَ لِمَنِ الْمُقَرَّبِينَ وَأَسْتَرْهَبُوهُمْ فَوْقَ الْحَقِّ

مهارت افزایی (۳): سوره ی «ذاریات» را با بهره از تلاوت قاریان برتر استماع نموده و تلاش کنید آیات را صحیح و روان تلاوت فرمایید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِي تَرَىٰ ذُرْوًا ۝۱ فَالْحِمَىٰ لَتِ وَقَرًا ۝۲ فَالْجَرِيَّتِ يُسْرًا
 ۝۳ فَالْمُقَسِّمَتِ أَمْرًا ۝۴ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ۝۵ وَإِنَّ الَّذِينَ
 لَوَقَّعُوا ۝۶ وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الْحُبُكِ ۝۷ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ
 ۝۸ يُؤَفِّكُ عَنْهُ مَنَافِكُ ۝۹ قُلِ الْخَرَّصُونَ ۝۱۰ الَّذِينَ هُمْ
 فِي غَمَرَةٍ سَاهُونَ ۝۱۱ يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الَّذِينَ ۝۱۲ يَوْمَ هُمْ
 عَلَى النَّارِ يُفَنُّونَ ۝۱۳ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِء
 تَسْتَعْجِلُونَ ۝۱۴ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝۱۵ ءَاخِذِينَ
 مَا ءَانَهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا ۝۱۶ قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ۝۱۷
 قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ۝۱۸ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝۱۹
 وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝۲۰ وَفِي الْأَرْضِ ءَايَاتٌ
 لِّلْمُوقِنِينَ ۝۲۱ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۝۲۲ وَفِي السَّمَاءِ

رَزَقَكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقُّ
 مِثْلَ مَا أَنْتُمْ نَاطِقُونَ ﴿٢٣﴾ هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ
 الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ
 مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾
 فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً
 قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ بِنُعْمٍ عَظِيمٍ ﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ
 فِي صَرَقٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾ قَالُوا
 كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾ قَالَ
 مَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ
 مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾ مُّسَوَّمَةً عِندَ
 رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾ فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾
 فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾ وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً
 لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾ وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِ وَقَالَ سَحَرُ
 أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذَتْهُ وَجُودُهُ فَنَبَذَتْهُمْ فِي آلِيمٍ وَهُوَ مُلِيمٌ
 ﴿٤٠﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٤١﴾ مَا نَذَرُ مِنْ
 شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾ وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ
 لَهُمْ تَمَنَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمْ
 الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾ فَمَا اسْتَطَعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا
 كَانُوا مُنْصَرِينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
 فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾
 وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ
 خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ
 مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي
 لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾ كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَصَّوْنَ بِهِ بَلْ هُمْ

قَوْمٌ طَاعُونَ ﴿٥٣﴾ فَنَوَّلَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ وَذَكَرَ
 فَإِنَّ الذِّكْرَىٰ نَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ
 وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ
 أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾
 فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِّثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ
 ﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ ﴿٦٠﴾

پرسش‌ها و تمرین‌ها

- حروف ناخوانا را با ذکر مثال نام ببرید.
- شرایط ناخوانا شدن همزه وصل را با ذکر مثالی تبیین کنید.
- با ذکر مثالی حروف ناخوانایی که پایه‌ی الف مدی قرار می‌گیرد را نام ببرید.
- موارد حروف ناخوانا در سوره‌ی «ذاریات» را مشخص نموده و قرائت درست آنها را تمرین نمایید.
- تمرین‌های مهارتی درس را برای یکی از دوستان خود قرائت نموده و به نقد تلاوت یکدیگر پردازید.